

Svět poprvé slaví 17. říjen jako Mezinárodní den nemateriálního kulturního dědictví

Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO oslavila vloni 17. října dvacáté výročí od svého přijetí v roce 2003. Při této příležitosti schválila Generální konference organizace UNESCO, že 17. říjen – tedy den, kdy byla Úmluva přijata – bude ustanoven Mezinárodním dnem nemateriálního kulturního dědictví (International Day of the Intangible Cultural Heritage). Úmluvu ratifikovalo již 183 států světa. Nový svátek tedy letos oslaví téměř celá zeměkoule.

Co je to nemateriální kulturní dědictví?

Nemateriální kulturní dědictví – to jsou **projevy zděděné po našich předcích a předávané našim potomkům** – ústní tradice a vyjádření, interpretační umění, společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události, vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru, dovednosti spojené s tradičními řemesly a mnohé další. Nemateriální kulturní projevy **vyrůstají z tradice, ale neustále se proměňují** spolu s okolnostmi a potřebami svých nositelů.

Nemateriální kulturní dědictví je **zdrojem naší identity**. Odlišuje nás od ostatních, ukotvuje nás ve společnosti, pevně zakořeňuje naši existenci skrze tvorbu smysluplných vztahů, sdílení společných hodnot s našimi rodinami, sousedy, přáteli či komunitou. **Umožňuje nám projevovat svou tvořivost** – tančit, zpívat, hrát divadlo a výtvarně se vyjadřovat, i když nejsme školenými a věhlasnými umělci. **Obsahuje generacemi prověřené a praktické vědomosti** využitelné v každodenním životě **i dovednosti**, jež poskytují záruku kvalitních produktů. Opakované rituály a obřady nám skýtají **výjimečné chvíle a pocit jedinečnosti**. **Propojují nás s našimi předky**.

Naši předkové užívali techniky, technologie, znalosti a vědomosti, na které jsme často již zapomněli, ale **nyní by nám mohly být opět užitečné při zvládnutí globálních krizí**, jako je klimatická změna nebo zajištění udržitelnosti v nejrůznějších oblastech lidské činnosti. **Principy Úmluvy nám mohou pomoci** vyrovnat se s velkými demografickými změnami způsobenými masivní migrací obyvatel nejen mezi státy, ale i kontinenty.

Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO

Úmluva byla vytvořena proto, aby **zviditelnila zásadní a nepostradatelnou roli nehmotného kulturního dědictví v životě každého člověka a celé lidské společnosti**. Tzv. živá kultura se rodí a umírá s člověkem – je zcela závislá na lidské paměti a interakcích mezi lidmi. Nedá se zakonzervovat, ani uchovat jinak než prostřednictvím dalších lidí. **Jediným způsobem, jak ji zachovat, je tedy předávání z generace na generaci**.

Úmluva nabízí nástroje a poskytuje vedení, jak lze tento proces podpořit v dnešní složité době, kdy je mezigenerační soužití oslabeno a řada tradičních způsobů předávání znalostí, dovedností, zkušeností a jiných tvořivých projevů již zanikla. V jádru veškerého dění jsou sami nositelé tradic,

podporovaní spolky, místními, regionálními a státními orgány veřejné správy, nevládními organizacemi, muzei a dalšími institucemi.

Dalším důležitým cílem Úmluvy je **prohlubovat respekt mezi lidmi** prostřednictvím vzájemného poznávání a pochopení odlišných kultur i sdílených kulturních projevů, které nepodléhají politickým hranicím, ale přenášejí se přirozeně jak v čase, tak v prostoru.

Proč je důležité připomínat si 17. říjen jako Mezinárodní den nemateriálního kulturního dědictví?

- Mezinárodní den nemateriálního kulturního dědictví bude sloužit ke zviditelnění nenahraditelné role živé kultury ve společnosti a nemateriálního kulturního dědictví v životě každého jednotlivce.
- Každý člověk je nositelem mnoha tradic. 17. říjen může inspirovat k zamyšlení, co považuje každý z nás za své nemateriální kulturní dědictví a co z toho bychom chtěli předat našim dětem a dalším generacím.
- Zároveň upozorňuje na to, jak křehké nemateriální kulturní projevy jsou a jak důležité je o ně pečovat a zachovat je pro další generace. Každý z nás se k tomu může přičinit.
- Ke svátečnímu dni patří oslava – v tomto případě oslava bohatství, rozmanitosti a pestrosti živého kulturního dědictví i jeho nositelů.

Úmluva v kostce

- **Přijata** Generální konferencí v roce **2003**.
- **V České republice** ratifikována v roce **2009**.
- Nemateriální kulturní dědictví **utvářejí, udržují a předávají lidé**. Jsou to jednotlivci, rodiny, místní, regionální i celonárodní společenství nebo jejich spolky a svazy. Pro ně byla vytvořena Úmluva a jim má sloužit.
- **Hlavním cílem Úmluvy je zachování a zajištění životaschopnosti nemateriálního kulturního dědictví** prostřednictvím jeho identifikace, dokumentace, výzkumu, ochrany, podpory, zhodnocování, předávání z generace na generaci nebo skrze formální i neformální vzdělávání a revitalizaci.
- **UNESCO zřizuje tři mezinárodní seznamy** (dostupné na <https://ich.unesco.org/en/lists> a <https://ich.unesco.org/en/div>):
 - Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva;
 - Seznam nemateriálního kulturního dědictví vyžadujícího naléhavé zachování;
 - Registr osvědčených postupů (Programy, projekty a aktivity, které nejlépe reflektují principy a cíle Úmluvy).

- **Veškeré informace o Úmluvě lze nalézt na webu organizace UNESCO**
<https://ich.unesco.org/en>.
- **Za implementaci Úmluvy v České republice odpovídá Ministerstvo kultury**, Odbor regionální a národnostní kultury za podpory Odboru pro mezinárodní vztahy, konkrétně Oddělení pro vztahy s UNESCO a mezinárodní spolupráci, a s pomocí ostatních rezortů. Zachování nemateriálního kulturního dědictví podporuje Ministerstvo kultury mimo jiné dotačními tituly.
- K inventarizaci nemateriálního kulturního dědictví, jejímž cílem je shromáždění informací o živých tradicích na našem území za účelem jejich zachování, slouží **Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky** a jeho krajské obdoby.
- **Odbornou organizací pověřenou naplňováním Úmluvy** a správou Seznamu a zároveň metodickým centrem s celorepublikovou působností je **Národní ústav lidové kultury** ve Strážnici.
- V České republice funguje **síť regionálních pracovišť pověřených péčí o tradiční lidovou kulturu** – většinou se jedná o kraji zřizovaná muzea. Nacházejí se ve všech krajích.
- Kromě toho disponuje Česká republika **hustou sítí pracovišť na úrovni veřejné správy, muzeí, archivů, knihoven, akademických pracovišť a nevládních organizací**, které se mohou podílet na zachování nemateriálního kulturního dědictví a nositelé je za tímto účelem můžou oslovit a využívat.
- **Informace o Úmluvě** lze najít na webu zmiňovaných institucí, především na www.nulk.cz, www.mkr.cz, www.lidovakultura.cz a www.lidovaremesla.cz. Kraje mají své vlastní webové stránky věnované nemateriálnímu kulturnímu dědictví.